

Raamatunkäännös: KR 1933/38

KRISTIKUNNAN PÄÄEVANKELIUMI

Kristillinen kirkko on pitänyt jo toiselta vuosisadalta alkaen Matteuksen evankeliumia pääevankeliuminaan; se on sijoitettu ensimmäiseksi kaikissa niissä UT:n kirjakokoelmissa, joissa on kaikki neljä evankeliumikirjaa. Jo toisen vuosisadan alussa (noin v. 110) Syyrian Antiokian piispa Ignatios viittaa Matteuksen evankeliumin tallentamiin tietoihin kirjeissään. Myös varhaiskristillinen Apostolien opetus eli Didakhe, jonka oletetaan syntyneen Syyriassa, viittaa Matteuksen evankeliumiin tekstiin, joka oli silloin siellä ainoa tunnettu evankeliumikirja.

Matteuksen evankeliumista tuli varhain kirkon tärkein evankeliumikirja: se oli suoraan Jeesuksen opetuslapsen kirjoittama, järjestelmällinen ja oppikirjamainen esitys Kristuksen puheista, teoista ja pääsiäisen tapahtumista.

HERRAN LAHJA

Kirjan tekstissä ei mainita sen kirjoittajaa, mutta perimätiedon mukaan sen on kirjoittanut Kapernaumissa tai sen lähistöllä asunut publikaani eli tullimies Matteus, Jeesuksen opetuslapsi, yksi kahdestatoista apostolista. Matteuksen evankeliumin apostolien luettelossa vain juuri hänen omalla kohdallaan mainitaan opetuslapsen ammatti.

"Ja nämä ovat niiden kahdentoista apostolin nimet: ensimmäinen oli Simon, jota kutsuttiin Pietariksi, ja Andreas, hänen veljensä, sitten Jaakob Sebedeuksen poika, ja Johannes, hänen veljensä, 3. Filippus ja Bartolomeus, Tuomas ja Matteus, publikaani, Jaakob, Alfeuksen poika, ja Lebbeus, lisänimeltä Taddeus, 4. Simon Kananeus ja Juudas Iskariot, sama, joka hänet kavalsi." (Matt. 10:1-4)

Jo edellä Matteus on kertonut omasta kutsumisestaan: *"Ja sieltä kulkiessaan ohi Jeesus näki miehen, jonka nimi oli Matteus, istumassa tulliasemalla ja sanoi hänelle: "Seuraa minua". Niin*

tämä nousi ja seurasi häntä."

(Matt. 9:9)

Markuksen ja Luukkaan evankeliumeissa Matteuksesta kerrotaan tämän tullimiehen kutsumisesta Leevi-nimisenä. (Mark. 2:14, Luuk. 5:27). Markus kertoo vielä Leevin isänkin nimen, Alfeus. Publikaanin virasta Matteus otti siis kuitenkin eron jo noin vuonna 28 jKr.

Seuraavassa Markuksen evankeliumin luvussa opetuslasten luettelossa Leevistä käytetään jo nimeä Matteus (Mark. 3:18). Nimi Matteus tarkoittaa Jahven eli Herran lahja, ja sitä hän totisesti on koko kristikunnalle ollut tallentaessaan ja välittäessään kirkon pääevankeliumin. Nimen muuttaminen Jeesuksen seuraan kutsumisen yhteydessä ei ole muutenkaan mitenkään tavatonta. Tunnetummahan Simonin, josta tuli Pietari; Joosefin, josta tuli Barnabas; Saulin, josta tuli Paavali jne.

SIIVELLINEN IHMINEN

Matteus on siis Herran lahja, suorastaan Jumalan sanansaattaja eli enkeli! Matteuksen symbolina on kirkon perinteessä ollut juuri ihmis- tai enkelihahmo. Markuksen symboli on puolestaan ollut leijona, Luukkaan härkä ja Johanneksen kotka.

"Ja valtaistuimen edessä oli ikäänkuin lasinen meri, kristallin näköinen; ja valtaistuimen keskellä ja valtaistuimen ympärillä oli neljä olentoa, edestä ja takaa silmiä täynnä. 7. Ja ensimmäinen olento oli leijonan näköinen, ja toinen olento nuoren härän näköinen, ja kolmannella olennolla oli ikäänkuin ihmisen kasvot, ja neljäs olento oli lentävän kotkan näköinen. 8. Ja niillä neljällä olennolla oli kullakin kuusi siipeä, ja ne olivat yltympäri ja sisältä silmiä täynnä. Ja ne sanoivat lakkaamatta yötä päivää: "Pyhä, pyhä, pyhä on Herra Jumala, Kaikkivaltias, joka oli ja joka on ja joka tuleva on". (Ilm. 4:6-8)

Tämä Ilmestyskirjan kohdan taustana on puolestaan Hesekielin kirjan alun näky (Hes. 1:4-10). Näistä neljästä olennosta Hesekiel kertoo myös myöhemmin:

"Ja kullakin oli neljät kasvot: yhdet kerubinkasvot, toiset ihmiskasvot, kolmannet leijonankasvot ja neljännet kotkankasvot." (Hes. 10:14)

Jo varhain nämä neljä hahmoa yhdistettiin evankeliumien kirjoittajiin. Latalainen kirkkoisä Hieronymus (engl. St. Jerome, s. noin 347, k. 30.9.420) kirjoittaa: *"Evankelista Matteuksen symbolina on siivellinen ihminen, koska hän aloittaa evankeliuminsa kertomalla Kristuksen ihmiseksi tulemisesta. Markukselle kuuluu leijona, sillä hänen evankeliuminsa alussa puhutaan Johannes Kastajasta, "huutavan äänestä erämaassa". Luukkaan tunnus on uhrieläin härkä, koska hän alkaa kertomalla pappi Sakariaasta. Johanneksen symboli on kotka, sillä hänen evankeliuminsa luonteenomaisimpana piirteenä on hengen kohoaminen korkeimpiin taivaallisiin kerroksiin."*

Hieronymusta ennen oli kreikkalainen kirkkoisä Irenaeus Lyonilainen (n. 130-202) verrannut neljää evankelistaa neljään taivaalliseen olentoon: leijona edustaa kuninkaallista voimaa, härkä uhripalvelusta, ihminen Jumalan lihaan tulemista ja kotka koko kirkon läpäisevää Jumalan Henkeä.

HISTORIALLISTA TAUSTAA

Kirkkoisä Irenaeukselta, Polykarpoksen oppilaalta, joka puolestaan oli apostoli Johanneksen oppilas, on säilynyt tieto, jonka mukaan on päätelty Matteuksen kirjoittaneen muistiinpanonsa ensin hepreaksi (eli kaikei tarkkaan ottaen arameaksi), jonka hän olisi sitten myöhemmin kirjoituksiaan täydentäen kääntänyt kreikaksi.

Eusebioksen kirkkohistoriassa sanotaan Papiaksen (ensimmäisen ja toisen vuosisadan vaihteen kirkon johtaja) sanoja siteeraten: *"Matteus puolestaan on laatinut heprean/aramean kielellä (Hebraidi dialektoi) yhtenäisen esityksen logioneista (so, Herran sanoista ja teoista), mutta (aluksi) itse kukin tulkkasi niitä niin hyvin kuin osasi."*

Papias oli Polykarpoksen tavoin Johanneksen oppilas, ja Papias siteeraa puolestaan tässä Johannesta.

Matteuksen evankeliumi

Matt. 1

By Juha Muukkonen

8/1/2010

Kirkkoisä Irenaeus kertoo (noin vuonna 180) Matteuksen kirjoittaneen evankeliuminsa Juudeassa samaan aikaan kuin Pietari ja Paavali saarnasivat Roomassa, se on siis 60-luvulla. Uudemmassa teologisessa tutkimuksessa teoksen kreikankielisen tekstin syntymäpaikaksi arvellaan Syyriaa, jossa oli ensimmäisen vuosisadan loppupuolella pakanakristittyjen lisäksi suuri joukko juutalaiskristittyjä.

Kirjoittamisajankohta - ehkä tarkemmin sanoen valmiin kreikankielisen evankeliumikirjan "julkaiseminen" - on kaiketi tapahtunut Jerusalemin hävitystä ennen (v. 70 jKr.), tai sen tienoilla, vaikka liberaaliteologit mielellään siirtäisivät tekstin syntymisen jopa vuosikymmeniä myöhemmäksi.

Kreikankielisen käännöksen syntypaikaksi on perustellusti arveltu Syyrian Antiokiaa, kristillisen kirkon keskuspaikkaa ja vahvinta seurakuntaa ensimmäisen vuosisadan jälkipuoliskon alkupuolella.

Matteuksen evankeliumi on suunnattu juutalaisille, jotka tuntevat Vanhan testamentin. Tätä evankeliumikirjaa voisi luonnehtia Jumalan lupausten ja profetioiden täyttymyksen kerronnaksi. Vanhan ja Uuden testamentin välinen yhteys on vahvempi kuin muissa evankeliumikirjoissa. Matteuksen välittämä Jeesuksen sukuluettelo alkaa juutalaisten kantaisästä Aabrahamista (Matt. 1:1).

Jeesus esitellään avausjakeessa sekä Daavidin että Aabrahamin pojaksi eli jälkeläiseksi. Seemiläisen kielen vaikutus näkyy vahvasti jo tässä: kreikankielellä olisi ominaisempaa ilmaista: "Daavidin ja Aabrahamin poika", mutta arameaksi (ja hepreaksi) on pakko ilmaista tämän kahden omistajan poika sanoin: "poika Daavidin ja poika Aabrahamin" eli "Daavidin poika ja Aabrahamin poika".

Luukas sen sijaan kertoo Jeesuksen esi-isien sukuluettelon aina Aadamiin asti (Luuk. 3:38). Tämä kertoo omalla tavallaan siitä, että Luukas kertoo Herrasta pakanakristityn näkökulmasta: Jeesus on kaikkien maailman kansojen Vapahtaja.

Matteuksen evankeliumissa usein siitä, miten Jeesus voimakkain sanoin tuomitsee juutalaisten

kirjanoppineiden eli lainopettajien (kreik. γραμματεὺς, laus. grammateus, lat. scriba) vääryyden.

TAIVASTEN VALTAKUNTA

Matteuksen evankeliumissa käytetään 32 kertaa ilmausta 'taivasten valtakunta' (kreik. ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, laus. hee basileiaa toon uuranoon, lat. regnum caelorum). Muissa evankeliumikirjoissa tätä ilmaisua ei käytetä, vaan niissä puhutaan "Jumalan valtakunnasta". Taustalla on Matteuksen juutalainen ympäristö, jossa Jumalan nimeä varottiin mainitsemasta.

Valtakunta-sana esiintyy Matteuksen evankeliumissa kaikkiaan 50 kertaa. Jumalan valtakunta - eli taivasten valtakunta -ilmaus tarkoittaa Jumalan tahdon toteutumista niin maan päällä kuin taivaassa - niin kuin Isä meidän -rukouksessa rukoillaankin (Matt. 6:10). Jumalan tahdon tapahtuminen niin maan päällä kuin taivaassa voidaan aivan perustellusti ymmärtää juuri selitykseksi sille, mitä 'Jumalan valtakunnan tuleminen' tarkoittaa.

Jeesus Kristus on tämän taivasten valtakunnan hallitsija. Kerran ajan loppuessa tämä Jumalan valtakunnan kuningas tulee kaikille ihmisille näkyvällä tavalla maan päälle.

KOLME KOKONAISUUTTA

Matteuksen evankeliumista voidaan hahmottaa Jeesuksen kolme suurta puhekokonaisuutta:

1. vuorisaarna 2. vertaukset taivasten valtakunnasta 3. Öljymäellä pidetty lopun aikoja käsittelevä puhe

Evankeliumikirja voidaan jakaa kolmeen osaan myös sisällön perusteella:

Matteuksen evankeliumi

Matt. 1

By Juha Muukkonen

8/1/2010

1. Messiaan tulo maailmaan Jumalan lähettämänä Pelastajana (luvut 1-2) 2. Messiaan palveleva toiminta maailmassa (luvut 3-25)

3. Messiaan kärsimys ja ylösnousemus (luvut 26-28)